

Aira Viitala

VIESTIN VÄLITTYMINEN LAULUJEN AVULLA

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikin koulutusohjelma

Marraskuu 2009

Tiivistelmä

Yksikkö Taiteen yksikkö, Kokkola	Aika Marraskuu 2009	Tekijä/tekijät Aira Viitala
Koulutusohjelma Musiiikin koulutusohjelma, musiikkioppilaitoksen opettaja		
Työn nimi Viestin välittyminen laulujen avulla		
Työn ohjaaja Pauliina Syrjälä		Sivumäärä 20 + 6
Työelämäohjaaja		
<p>Työni tavoitteena oli tutkia kuoronjohtajan mahdollisuuksia vaikuttaa laulujen sisältämän viestin välittymiseen sitä edistävasti.</p> <p>Opinnäytetyöni taiteellisena osiona oli Kokkolan Evankelisen kuoron 50-vuotisjuhlakonsertti. Harjoitteluvaiheessa paneuduimme yhdessä kuoron kanssa pohtimaan ja työstämään keinoja, joilla voisimme mahdollisimman vähän olla esteenä sanoman ja sen vastaanottajan välillä. Työni tärkein tavoite sekä laulajana, laulunopettajana että kuoronjohtajana on pyrkiä olemaan välikappale laulujen sisältämän sanoman eteenpäin viemisessä.</p> <p>Opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa käsittelem viestin välittymisen tiellä olevia esteitä ja keinoja niiden poistamiseksi. Laadin asiaan paremmin perehtyäkseni kolme kyselyä, joista yhden suuntasin yleisölle ja kaksi kuorolle. Kuorokyselyt tehtiin ennen ja jälkeen konsertin. Yleisölle suunnattu kysely tehtiin konsertin aikana.</p> <p>Tavoitteeni välittää viestiä onnistui erittäin hyvin konsertissa. Saimme paljon hyvää palautetta nimenomaan sanoman selkeästä esilletuomisesta. Konserttia työstäessäni kuoronjohtajan työmenetelmät selkiytyivät ja kehittyivät hyvään suuntaan. Samoin kuoron tietämys ja osaaminen lisääntyivät merkittävästi hyvällä tavalla.</p>		
Asiasanat laulu, laulaja, laulunopettaja, kuoro, kuoronjohto, sanoma, sointi, viesti.		

Abstract

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date November 2009	Author Aira Viitala
Degree programme Art Unit / Music Pedagogue		
Name of thesis Transmitting Message through Songs		
Instructor Pauliina Syrjälä		Pages 20 + 6 appendices
Supervisor		
<p>In this study the aim was to find out what kind of possibilities a conductor of a choir has in making it easier for the choir to transmit the message written in songs.</p> <p>The concert of The Evangelical Choir of Kokkola was taken as an example in the artistic part of the study.</p> <p>When rehearsing the focus was to find ways for transmitting the messages of the songs to the listeners. The primary aim of a singer, a singing-teacher and a conductor is to act as a medium between the story and the listener.</p> <p>In this thesis some of the items that make it difficult to transmit messages are listed as well as some ways that make transmitting easier.</p> <p>The feedback given after (and during) the concert was extremely positive. The message – in this case the gospel – was very clear and easy to understand according to the audience’s responses.</p> <p>During the rehearsal process the working methods of conducting a choir were improved and they became clearer and developed in a good direction. Also the musical knowledge of the choir members increased as well as their singing skills.</p>		
Key words song, singer, singing-teacher, choir, conducting, conductor, message, clang		

ESIPUHE

Haluan lämpimästi kiittää Kokkolan Evankelista kuoroa halukkuudesta tukea opinnäytetyötäni suostumalla mallikuoroksi ja koekaniiniksi. Pyysin heiltä lupaa saada yhdistää kuoron 50-vuotisjuhlakonsertti ja oma opinnäytetyökonserttini. Lupa myönnettiin helposti. Kuorolaiset myös huomasivat mahdollisuuden saada itse lisää tietoutta laulamisesta ja oman työnsä tuloksista.

Kiitos, kuoro ja puheenjohtaja Eeva Polso.

Henkisestä ja hengellisestä tuesta erityiskiitos kuorolaisten lisäksi rovasti ja ruus-tinna Lasse ja Anna-Liisa Nikkarikoskelle. Ystävyytenne on arvokas lahja.

Kiitos kanttori Markku Hekkalalle vertaistuesta ja kannustuksesta sekä opiskelussa että laulajana ja kanttorina.

Kiitos, Sirkka-äiti ja Alpo-isä, kodista ja mahdollisuudesta tehdä töitä lapsuudenkoti tukikohtana.

Kiitokset rakkain halauksin lapsilleni Tuomolle, Anumaijalle ja Tommille kaikenlaisesta tietoteknisestä avusta, kärsivällisistä neuvoista - "voi, äiti, mee ja osta hiiri!" - ja opinnäytetyökokemuksesta.

SISÄLLYS

ESIPUHE

1 JOHDANTO	2
2 KOKKOLAN EVANKELINEN KUORO	4
2.1 Kuoron esittely	4
2.2 Kuoron toiminta-ajatus	4
2.3 Kuoron 50-vuotisjuhlakonsertti 19.4.2009	5
3 "VIEMME VIESTIÄ" (von Schoultz 1946)	6
3.1 Esteitä viestin välittämisessä	6
3.2 Keinoja esteiden poistamiseksi	6
3.2.1 Sointi	7
3.2.2 Täsmällisyys	8
3.2.3 Viestin vieminen, tekstilähtöisyys	9
3.2.4 Sävellys ja sovitus	9
4 KYSELYT	12
4.1 Kuorokysely 16.4.2009 (liite 2)	12
4.2 Palautekysely kuulijoille konsertissa 19.4.2009 (liite 1)	12
4.3 Kuorokysely kaksi viikkoa konsertin jälkeen (liite 3)	14
5 POHDINTA	16
LÄHTEET	19
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt ja edelleen työskentelen useiden kuorojen johtajana. Olen johtanut Kaustisen SLEY:n kuoroa, Kokkolan Poikakuoroa, Gamlakarleby Mansköriä, Karleby Kammarköriä ja Kronoby Mansköriä. Tällä hetkellä 'omia' kuorojani ovat Kälviän Mieslaulajat, Kokkolan Evankelinen kuoro ja Kaustisen Mieslaulajat. Tämän syksyn 2009 uusina tulokkaina, Kaustisen ja Ullavan seurakunnan va. kanttorin työn kylkiäisenä, sain neljä kuoroa lisää: Kaustisen ja Ullavan kirkkokuorot ja lapsikuorot. Valmistuttuani laulunopettajaksi 1995 olen toiminut Kaustisen Musiikkilukion päätoimisena laulunopettajana kevääseen 2008 saakka. Näiden vuosien mittaan työni tärkeimmäksi johtotähdeksi ovat muotoutuneet sanat "Vi bär bud", "Viemme viestiä". (Solveig von Schoultz 1946.)

Opinnäytetyöni taiteellinen osio oli 19. huhtikuuta 2009 pidetty Kokkolan Evankelisen kuoron 50-vuotisjuhlakonsertti. Työni tavoitteena on tutkia viestin välittymistä kuorolta (laulajalta) kuulijalle: mitä esteitä lähettäjän ja vastaanottajan välillä on ja kuinka näitä esteitä voitaisiin poistaa. Opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa pohdin kuoronjohtajan keinoja sanoman ymmärtämisen selkeyttämiseksi, jotta tekstin sisältämä viesti voisi esteettä kulkea kuulijalle saakka. Lisäksi arvioin laatimiini kyselyihin vastanneiden palautteesta kuulijan ja kuorolaisen käsityksiä samasta asiasta.

Laulaja on kanava, jonka kautta kirjoitettu musiikki herää henkiin tuottaakseen kuulijalle tunne-elämyksiä, ajatuksia, nautintoa ja hyvää mieltä; kullekin omanlaisiaan. Kokkolan Evankelisen kuoron 50-vuotisjuhlakonserttia kuoron kanssa harjoiteltaessa pohdin ja ajattelin paljon tekstin sisällön selkeän ilmaisun tavoittamista. Pyrin esittämisessä aitouteen ja rehellisyyteen ja koskettavuuteen. Minulle kaunis ei riitä. Olen paneutunut työhöni enemmän myös teoreettisista lähtökohdista lukien laulamiseen ja johtamiseen liittyvää kirjallisuutta. Selkeitä lähdeviittauksia on joidenkin ajatusten kohdalla mahdotonta käyttää, koska luetut ja kuullut tiedon muruset ovat vuosien mittaan sulautuneet yhteen. Tunnen olevani kuin imuri, joka imee itseensä vaikutteita kaikesta ympärillä olevasta tietotulvasta ja tallentaa niitä tietopankkiin. Siellä niitä käsitellään ja muokataan sovellettaviksi työssäni.

Työssäni kuoronjohtajana tärkein tavoitteeni on poistaa esteet sanoman ja sen vastaanottajan väliltä. En halua, että jokin seikka omassa työssäni esitystilanteessa kiinnittää kuulijan huomion tekstin perusajatuksen kustannuksella. Myöskään kuoro ei saa tekemisillään 'häiritä' kuulijaa ja estää häntä kokemasta ja tavoittamasta evankeliumin sanomaa laulujemme kautta. Sama asia koskee ilman muuta kaikkia kuoroja laulujen tekstisisällöstä riippumatta. On erittäin ikävää, jos kuulija joutuu penkissään pelkäämään puolestamme ja murehtimaan, josko selviämme tai emme. Tehtävämme on antaa hänelle turvallinen ja rauhallinen kokemisen, kuulemisen ja oman oivaltamisen hetki.

Konsertin yhteydessä yleisölle jaettiin kysely, jossa heitä pyydettiin kertomaan vaikutelmiaan konsertin aikana ja heti sen jälkeen. (Liite 1). Laulajille laadin kaksi kyselyä. (Liitteet 2 ja 3). Yhden jaoin ja sain takaisin ennen konserttia ja toisen pari viikkoa konsertin jälkeen. Ensimmäisestä kuorokyselystä otan tässä työssä käsittelyyn vain vastaukset kysymykseen kuusi (f), jotka liittyvät suoraan työni aiheeseen.

2 KOKKOLAN EVANKELINEN KUORO

2.1 Kuoron esittely

Kokkolan Evankelinen kuoro perustettiin 1959. Kuoron ensimmäisenä johtajana oli opettaja Valfrid Kangas. Hänen jälkeensä johtajina ovat toimineet leipuri Rauno Parkkinen, kanttori Kai Alestalo, opettajat Veli-Matti Erkkilä ja Liisa Maijala ja vuodesta 2006 lähtien laulunopettaja Aira Viitala. Laulajia kuoron toiminnassa on mukana 25-35. Esiintymisiä tulee vuosittain kolmisenkymmentä. Kuorolaiset johtajineen osallistuvat usein Evankeliumiyhdistyksen järjestämille kuorokursseille.

Keskeistä ohjelmistoa ovat evankelisen herätysliikkeen laulukirjan Siionin kanteleen laulut. Kuoro avustaa jumalanpalveluksissa ja muissa hengellisissä tilaisuuksissa sekä vieraillee sairaaloissa ja vanhainkodeissa. Kuoro on kulkenut ahkerasti laulumatkoilla oman maakunnan alueella ja kerran vuodessa kauempana. Ruotsin evankeliumijuhlilla on vierailtu viisi kertaa. Vuonna 1994 matka ulottui Kanadaan ja Pohjois-Amerikan Yhdysvaltoihin saakka. Kuoro on julkaissut kolme äänitettä.

2.2 Kuoron toiminta-ajatus

“Näissä evankelisen liikkeen lauluissa soi ennen kaikkea Vapahtajamme rajaton rakkaus ja evankeliumin ilo. Niitä on hyvä laulaa yhdessä ja yksin.” (Siionin Kannel 1999, 5.).

Kuorolaiset ovat yhden asian laulajia. He ovat itse kokeneet Jumalan hyvää huolenpitoa, Hänen armollisuuttaan ja turvallisuutta Hänen seurassaan. Jumalan rakkaus syntisintäkin kohtaan on maailman kallein asia. Siitä kuorolaiset haluavat lauluillaan kertoa.

“Runsaasti asukoon teissä Kristuksen sana; opettakaa ja neuvokaa toistanne kaikessa viisaudessa, psalmeilla, kiitosvirsillä ja hengellisillä lauluilla, veisaten kiitollisesti Jumalalle sydämissänne.” (Raamattu, Kol.3:16.)

2.3 Kuoron 50-vuotisjuhlakonsertti 19.4.2009

Ajatus konsertin pitämisestä viidenkymmenen toimintavuoden kunniaksi heräsi jo edellisenä keväänä. Suunnitteluvaiheeseen kuului tietenkin konserttiohjelmiston valinta. Pieni toimikunta, johon kuului lisäksi varajohtaja Liisa Maijala ja nuotistonhoitaja Salme Heino, kokoontui yhtenä sunnuntai-iltana Liisan kotiin ja vietti muutaman tunnin tutkien suunnatonta varastoa lauluja, joista kaikki olisi ehdottomasti pitänyt laulaa konsertissamme. Ainainen murheeni on, että en koskaan ehdi itse laulaa tai johtaa kaikkia upeita ja puhuttelevia lauluja. "Kyllä aikaa on, mutta ikä loppuu!"

Konsertin alkuosaan valitsimme kuoron perustamisvuodesta asti ohjelmistossa olleita lauluja, toisessa osassa lauletaan kirkkovuosi pääosiltaan läpi adventista lähetyskäskyyn. Kolmas osa sisältää sekä uudempaa että perinteisempää läpisävellettyä tekstiä. Lopullisessa ohjelmaversiossa laulujen järjestystä muunneltiin vaihtelevuuden vuoksi, paitsi kirkkovuosiosiota, joka pysyi sellaisenaan ja johon jo valmiiksi sisältyi musiikkia ja sovituksia eri aikakausilta.

3 “VIEMME VIESTIÄ” (von Schoultz 1946)

3.1 Esteitä viestin välittämisessä

- Haastavinta kuorotyössä on yhteisen soinnin löytäminen. Kuorolaiseni ovat tottuneet laulamaan ja veisaamaan yhteislauluja sydämensä pohjasta kirkossa ja seuroissa sen kummemmin ajattelematta äänen sävyä tai voimakkuutta tai yhtäaikaista naapurin kanssa. Seurakuntaveisuun voima on valtava ja kiehtova, mutta sillä on ihan oma paikkansa eikä se ole kuorossa!

- Epämääräisyys ja eriaikaisuus rytmeissä ja tekstin ääntämisessä sekoittavat kuulokuvaa puuromaiseksi ja sotkuiseksi. Kuulijan huomio alkaa kiinnittyä itse asiasta kuoron sekavaan suoritukseen ja epävarmuuteen.

- Erittäin tärkeää on myös johtajan paneutuminen asiaansa niin, että kuorolla on mahdollisuus saada selvää, mihin ollaan menossa ja mitä ollaan tekemässä.

- Perusasiana pidän johtajan ja kuoron ymmärrystä kulloinkin esitettävän kappaaleen tai teoksen kirjallisesta sisällöstä. Tämä ajatus on ohjeenani kaikissa ohjaamissani kuoroissa.

3.2 Keinoja esteiden poistamiseksi

Kuoronjohtaja on ensisijaisesti opettaja. (McElheran 1989, esipuhe, sivu v.) Viisitoista vuotta laulunopettajana ja siltä ajalta saadut opit ja kokemukset ovat suurena apuna useissa äänellisissä ongelmatilanteissa. Kuuntelen ja katselen kuorolaisiani koko ajan havaitakseni heti hankaluudet, joita heillä ilmenee laulutilanteissa.

Tässä luvussa esiin tulevat seikat ovat ehkäpä kaikkein haastavimpia otettaessa esiin jokin jo kauan ohjelmistossa ollut laulu, joku 'pomminvarma'. Laulaja arvelee itsekseen ja joskus ääneenkin, laulun olevan niin tuttu, ettei sitä tarvitse harjoitella,

kunhan vaan lauletaan keikalla. Vaarallinen suhtautumistapa! Aina on kerrattava ja tarkistettava ja kuunneltava ja seurattava johtajaa, vaikka olisi kuinka tuttu ja sata kertaa esitetty laulu kyseessä.

Tärkein asia, kaiken perustus, on hyvä ja luonteva hengitys, johon kiinnitämme paljon huomiota. Jos hengitys on pinnallista, pakotettua tai ylikorostettua, se haittaa äänen tuottoa huomattavasti. Selkeään tekstinäntämiseenkin on edellytyksenä hyvä ja vapaa hengitys.

Hengitystä olen itse opiskellut useilla Alexander-tekniikkakursseilla, joissa kaikenlaista ylimääräistä tekemistä pyritään karsimaan tavoitteena mahdollisimman luonteva, lapsenomainen hengitys ja ergonominen lihasten käyttö. Tehostetumpaa hengitystä ja lihastuntoaistin kehittämistä olen oppinut Pilates-tunneilla pilatesohjaaja Tero Kattilakosken jäməkässä komennossa.

3.2.1 Sointi

Kuorolaulun yleinen tavoite on yhtenäinen, homogeeninen sointi. Suureksi haasteeksi muodostuukin - varsinkin harrastuspohjaisissa ryhmissä - yksittäisten laulajien persoonallisten äänten yhteensovittaminen. Tähänkin haasteeseen vastaamme keskittymällä ensimmäiseksi hengitystä kehittäviin ääniharjoitteisiin. Itse suosin erilaisia mielikuvia teoreettisten selitysten sijasta. Ei niin, että aliarvioisin laulajien älykkyyttä, vaan että harjoitukset tulisivat mahdollisimman lähelle laulajan omaa kokemusmaailmaa. Varttuneemmat ihmiset muistavat hyvin, kuinka karjaa entiseen aikaan kutsuttiin metsästä kotiin. Pyydetäessä he antavat erittäin hyvän näytteen, joka on suoraan sovellettavissa pyöreän ja tilavan äänen soinnin saavuttamiseen. Usein matkimme myös nautan ääntä tai käen kukuntaa löytääksemme kehomme soivat tilat.

Mielikuvat valitsen aina kohderyhmän mukaan. Evankeliselle kuorolle voin hyvin puhua teologistakin kieltä. Mieskuoroissa tekniset – varsinkin autoiluun liittyvät asiat – toimivat hyvin. Esimerkiksi u-käännös fraasin kuvana tai portaaton säätö äänen voimakkuuden vaihtelujen kuvana tuottavat hyvän tuloksen. Lapsikuoroille

eläinäänet ja eläinten käyttäytyminen yleensä tai vaikkapa trampoliinilla hyppiminen, ovat läheisiä ja yksinkertaisia, helposti oivallettavia mielikuvia.

Vokaaliväriin yhtenäisyyteenkin hengitys on ehdoton perustus. Vasta kun hengitys on luontevaa ja syvää ja oman äänen sointi omassa kehossa alkaa tuntua tutulta, voidaan löytää myös ´putki´, johon kaikki äänteet sijoittuvat. Eniten joutuu kiinnittämään huomiota suun leveyteen ä-, i- ja e-vokaaleissa. Vokaalit voidaan ääntää luonnollisesti tarvitsematta pyöristää niitä mihinkään suuntaan, kun muistetaan päästää ilma virtaamaan koko kehoon. Usein kehotan kuorolaisia nappaamaan ympäröivästä ilmasta yhden happimolekyylin jokaikisellä ihosolullaan. Tällöin toteutuu kokovartalohengitys. Ilmapatjan päällä on helppo laulella.

3.2.2 Täsmällisyys

“Kuorolaisen ei tarvitse KATSOA johtajaa koko ajan, mutta hänen pitää NÄHDÄ johtaja koko ajan!” (Hildén, 2009.)

Sitkeän harjoittelun tuloksena kuoro alkaa löytää yhtenäisen soinnin lisäksi myös yhtäaikaisen laulutavan. Täsmällisyyden puute tekstin ääntämisessä ja stemmamelodian rytmien toistamisessa kuuluu ja jopa näkyy suun liikkeissä selkeästi. Siksi harjoittelempa yhtäaikaisia aloituksia ja varsinkin lopetuksia, joissa haasteenamme saattaa olla hauskoja s- tai t-äänteitä. Diftongien eli kaksoisvokaalien yhtenäinen ääntäminen on erittäin haastavaa varsinkin äidinkielenään ruotsia puhuville. Ruotsin kielessä kun ei diftongeja ole. Italiassa sitten onkin jopa triftongeja, esimerkiksi ´miei´.

Yhtäaikaisuuden edellytyksenä on, että kuorolainen seuraa johtajaansa. Ja jotta johtajaa voidaan turvallisesti mielin seurata, täytyy hänen tietää, mihin ja kuinka hän kuoroansa vie. Selkeä lyöntitekniikka ja yhteisesti harjoitellut peruskuviot on oltava hallussa. Ei kuitenkaan niin, että esitystilanteessa ei jää tilaa luovuudelle. Omille kuoroilleni kerron aina, että harjoituksissa rakennamme raamit, keikalla maalamme taulun.

3.2.3 Viestin vieminen, tekstilähtöisyys

Käytän melko paljon harjoitusajasta tekstin läpikäymiseen. Kerron yleisesti tekstin sisällöstä, sen perusajatuksista ja poimin esiin painotettavia avainsanoja. Tällä tavoin herättelen laulajan omia ajatuksia, tunteita ja kokemuksia sieltä sielun ja mielen usein syvistäkin sopukoista. Jokainen meistä oivaltaa ja kokee tekstin omalla tavallaan, mutta juuri tämä omakohtainen ymmärrys on tarpeellinen kuoron ilmeikkään ja koskettavan yhteisen tulkinnan perustana. Sen lisäksi, että laulaja tuo yhteiseen kekkoon oman äänensä, hän tuo siihen myös oman elämänsä historian, kokemuksensa ja tunteensa.

Evankelisessa kuorossa on helppo kuulla ja nähdä laulajien omakohtainen usko armolliseen Jumalaan ja halu kertoa siitä eteenpäin. Samalla tavalla kirkkokuoroissa laulavat haluavat olla evankeliumin sanoman levittäjinä. Mieskuoroissa isänmaalliset laulut herättävät syviä tunteita ja kiitollisuutta veteraanisukupolville. Niitä laulettaessa näkee raavaiden miesten silmissä kyyneliä ja kuulee sydänten syvyyksistä lähtevää rakkautta vapaata Suomea kohtaan.

3.2.4 Sävellyks ja sovitus

Melodia

Melodian kaaria harjoiteltaessa maalataan leveällä pensselillä taivaankantta tai sateenkaarta. Haastavat sävelkulut ja laajat hypyt melodiassa pyritään oppimaan kaari kerrallaan, ei niinkään nuotti kerrallaan. Tässä onkin sitten pieni ongelma, kun suurin osa kuoroista harjoittelee stemmansa pianon avulla ja se pianohan on oikeastaan lyömäsoitin! Vasarathan siellä ääniä takovat. Laulajat oppivat matkimalla ja pianosta opitaan hakkaava nuotti-nuotti-nuotti -laulutyyli.

Haluaisin kovasti osata soittaa selloa tai poikkihuilua voidakseni niiden soinnin ja fraseerauksen avulla opettaa kuoroille stemmoja. Lapsikuoroille laulan malliksi, aikuiskuoroille se ei oikein käy, jos haluaa säilyttää oman äänensä terveenä. Tenori ja basso ovat kohtuullisen sopimattomia sopraanolle suurina määrinä laulet-

tuina. Lisäksi harjoitustilanteessa on aina turhaa tointa ja hanketta ja puhetta meillä, jolloin joutuisin korottamaan ääntäni vaarallisen kuluttavalla tavalla.

Sointupuhtaus

Kuorossa laulavalla on sata ja yksi asiaa muistettavana. Aina jokin niistä unohtuu. Keskittyessään laulamaan omaa stemmaansa oikein, laulaja ei useinkaan muista tai ei uskalla kuunnella muita pelätessään eksyvän omasta stemmastaan. Kuitenkin ehdottoman tärkeää sointupuhtaudelle on, että kuunnellaan muita ja aistitaan puhtausongelmat, jotta voidaan niihin puuttua. Kaustisen Hääkuoron johtaja, lehtori Jarmo Kotaja on, kysyttyäni hänen kuoronsa upean ja puhtaan soinnin salaisuutta, vastannut antavansa tilaa ja aikaa laulajien luontaiselle musikaalisuudelle. Nuottikorva kyllä kertoo, jos ollaan eksytty oikeasta, ja korjaa harjoittelun aikana oikeaan suuntaan.

Tässä taas yksi hyvä syy rauhoittua harjoitusten aikana kuulemaan ja kuuntelemaan.

Rytmiikka

Kuorosovituksissa on usein eri stemmoille kirjoitettu eri rytmiikoita. Stemman sisäinen yhtenäisyys ja täsmällisyys on edellytyksenä sille, että saamme kaikki stemmat sovitettua kivuttomasti yhteen. Selkeät, sovituksen mukaiset eriaikaisuudet luovat kuvan hyvästä osaamisesta ja kuulija ymmärtää eriaikaisuudet tarkoitukselliseksi. Mikäli osaaminen on hataraa, kuulija saa sen kuvan, että eriaikaisuudet johtuvat pelkästään kuoron taitamattomuudesta.

Vastaavasti – edelliseen viitaten - dissonanssit eli riitasoinnut voivat soida kuorosatsissa 'puhtaasti' tai sameina. Puhtaat, sovitukseen kirjoitetut pidätykset ja riitasoinnut ovat upeita väriläiskiä kuorosatsissa!

Nyanssit

Eräillä suomenruotsalaisen mieskuoroliiton järjestämällä kuoronjohtajapäivillä kuulin lauseen, joka jäi vaivaamaan melko lailla. Siinä lausuja totesi, että nuottiin kirjoitetut voimakkuusmerkinnät ovat epämusikaalisia varten! En sanoisi ihan noin jyrkästi, mutta jotain viisautta tähän lausumaan mielestäni sisältyy. En haluaisi lau-

lajieni katsovan merkintöjä ja seuraavan niitä orjallisesti, koska saatan poiketa niistä kulloisenkin tilanteen ja tunnelman mukaan.

Nyanssimerkinnöillä olen havainnut olevan ikäviä sivuvaikutuksia. Piano -merkintä aiheuttaa usein omituiselta kuulostavaa pihinää laulajassa, koska samalla unohtuu syvä hengitys ja kehon tila. Hiljaa laulamissa on kuitenkin kyse vain äänen voiman vähentämisestä. Kehon on oltava edelleen aktiivinen ja tilava ja täynnä kannattelevaa ilmaa. Vastaavasti forte -merkintä saa laulajan usein melkein huutamaan suoraan kurkusta, kapealla ja puristeisella nielulla. Kaikissa laulun voimavaihteluissa on hengityksen pysyttävä syvänä ja luonnollisena, jotta äänen sävy ja ääntöelimistö eivät kärsisi.

Kun laulan itse, olen opetellut tulkitsemaan nyanssimerkinnät tunnetilojen vaihteluna. Tunne-energia (lempeys, rakkaus, viha, tuska) on auttanut itseäni monissa lauluteknisissä ongelmissa. Eläytyessäni vahvasti esimerkiksi suruun, aivoni lähettävät saamiensa tunneviestien perusteella oikealla tavalla lihaksia aktivoivia impulsseja kehooni ja pystyn laulamaan aidosti ja vapaasti ja ilmaisemaan kyseistä tunnetilaa äänelläni ja koko olemuksellani. Kuoroissa olen saanut hyviä tuloksia kuvaamalla pianissimoo suurena rakkautena tai fortea valtavana intona, tietenkin kulloinkin käsillä olevaan tekstiin perustuen.

Koonti

Tässä kappaleessa on käsitelty erilaisia seikkoja, joihin kuoroharjoituksissa tulee kiinnittää huomiota. Toivon kuorojeni laulajilta uskallusta kokeilla, luottamusta omaan osaamiseen ja rohkeutta laulaa myös väärin, jotta kuulisin, missä apuani tarvitaan. Ja ennen kaikkea SUU AUKI. Mistään pienestä reiästä ei lauluääni pääse ulos!

4 KYSELYT

4.1 Kuorokysely 16.4.2009 (liite 2)

Käytin tässä yhteydessä tilannetta hyväkseni ja kyselin kuoron laulajilta monenlaisia itseäni kiinnostavia seikkoja, muun muassa heidän käsityksiään kuorolaisen ja kuoronjohtajan tehtävistä. Tämän työn puitteissa perehdyn kuitenkin vain yhteen kysymykseen ja siihen annettuihin vastauksiin: Mitä juuri sinä voit laulajana tehdä sanoman eteenpäin viemiseksi?

Kyselyyn vastanneita oli konsertissa mukana olleista 26 laulajasta 20. Heistä kolmesta kertoi tavoitteekseen laulaa sydämestä, koko olemuksella, avarasta armosta. Kaksi toivoi sen näkyvän konkreettisesti ulospäin esiintymistilanteissa. Koettiin laulu mahdollisuudeksi todistaa omasta uskosta muille. Eräs halusi laulamisaan ilmaista, että juuri tämä asia, josta lauletaan, vie elämässä eteenpäin.

Muutama esitti harjoitteluun sitoutumisen keinona edistää viestin perillemenoaa. Myöskin halu kehittää itseä laulajana, jotta voisi paremmin julistaa laulaen, mainittiin. Kaksi vastanneista jätti vastaamatta juuri tähän kysymykseen.

Suora lainaus eräästä vastauksesta: "Haluan viestittää kuulijoille, että itse saan elää siitä armon sanasta, mitä saan laulaa. Haluan laulaa sydämestä sydämille." Rukous julistustyön puolesta koetaan tärkeänä.

4.2 Palautekysely kuulijoille konsertissa 19.4.2009 (liite 1)

Yli kolmesataa ihmistä konsertissamme oli iloinen yllätys meille kaikille! Kyselylomakkeita oli kopioituna ja jaettavana VAIN sata kappaletta. Näistä sadasta jaetusta 82 palautettiin. Tämän kyselyn vastausten perusteella voimme päätellä, mitkä seikat kuoron suorituksessa kiinnittävät kuulijoiden huomion.

Konsertissamme kuulijoita puhutelleista tekijöistä eniten ääniä saanut oli kuoron sointi (71 kpl). Melko tasaisesti seuraavana olivat hengellinen sanoma (64) ja kuoronjohtajan ja laulajien yhteispeli (61). Muihin kohtiin oli ääniä tullut kolmenkymmenen molemmin puolin. Eniten vastatuista tekijöistä kuoron sointi ja johtajan ja kuoron yhteispeli antavat viitteen siitä, että harjoituksissa tekemämme työ on erittäin merkityksellistä kuulijan kannalta.

Kohtaan H - Jokin muu. Mikä? -oli kirjoitettu seuraavanlaisia huomioita:

- kaikki oli hyvää ja kaunista.
- sanojen ääntäminen selkeätä, loppuun asti lausuttua tekstiä.
- ohjelma monipuolinen ja koskettava.
- paljon hienoja nyansseja, kauniit pianissimot.
- johtaja soitti 'soitintaan' taidolla.
- missä lapset ja nuoret (yleisöstä)?

Lisäksi eräs kirjoitti: “Kaikissa lauluissa hyvät dynamiikat, selvät sanat laulaessa, tiesi mitä lauletaan, ei tarvi arvata”

Kuulijoiden joukossa oli palautetekstistä päätellen myös joku ammattilainen. Hän analysoi konserttia rakentavan kriittisesti. Hän suhtautui kokonaisuuteen erittäin myönteisesti. Liitän tähän pari suoraa lainausta:

“Usean säkeistön lauluissa oli hyvää se, ettei uusi säkeistö alkanut heti edellisen loputtua. Tauot siis hyvät. Eri säkeistöissä oli havaittavissa myös eri ilme.” ja “Kuoro seuraa hyvin. Nyanssointia seurattiin.”

Kehitettävääkin vastaaja löysi sekä johtajasta että kuorosta. Kuoronjohtaja voisi antaa äänet ilman vibratoa ja selkeyttää viittausta laulussa 'Saman korkean taivaan alla'. Tansanialaisessa pääsiäislaulussa miehet koukkivat ja olivat lähdösään alavireisiä.

Näitä vastauksia analysoidessani jäi semmoinen tuntu, että kysymys oli saatettu ymmärtää hiukan väärin. Tuntui, että ihmiset olivat kysytyn – mitkä tekijät konser-

tissamme puhuttelivat – sijaan vastanneet kysymykseen “mikä mielestäsi oli hyvää konsertissamme”. Ero lienee hiuksenhieno.

Eryteisesti kuulijoita oli puhutellut tansanialainen laulu 'Aurinko tanssii'. Vastaajista 39 oli valinnut tämän laulun. Perusteena oli sen erilaisuus, iloisuus ja rytmisyys sekä se, että laulu on evankelisen kuoron ohjelmistossa ihan uusi. Muutenkin pidettiin sellaisista lauluista, joissa oli jotain uutta ja erilaista. Esimerkiksi harmonikkasäestys adventtilaulussa 'On kuninkaamme saapuva' ja iloinen rytmisyys laulussa 'Rakkaus ihmeitä aikaan saa'.

'Minä Johannes näin taivaan' sai toiseksi eniten ääniä, eli 18. Miesten vahva tulkinta omasta soolo-osuudestaan oli koskettanut mieliä. Eräs kuulija tunsikin olevansa ikäänkuin jo taivaassa. Laulu koettiin kauttaaltaan erittäin ilmeikkääksi ja kuvailevaksi.

Vanhon Siionin Kanteleen laulujen puhuttelevuus oli niiden tuttuudessa. Niiden sisällöissä koettiin turvallisuutta ja selkeää pelastussanoman julistusta. Yleisesti vastaajat painottivat saman vanhan, tutun armoviestin tärkeyttä ja totesivat sen olleen kaikenlaisten laulujemme kulmakivenä. Konsertin yleisilmettä pidettiin monipuolisena ja mielenkiintoisena. Melko erikoisena pidin, että Siionin Kanteleen tunnuslaulu 'Soi, kannel' ei tässä konsertissa vastausten perusteella puhutellut ainuttakaan kuulijaa!

4.3 Kuorokysely kaksi viikkoa konsertin jälkeen (liite 3)

Tässä vaiheessa laulajat olivat jo väsyneitä raskaan harjoitusperiodin ja onnistuneen, mutta voimia vieneen juhlakonsertin jälkeen. Kiinnostus loppoi, mikä ilmeni vastauksien lyhytsanaisuudessa ja vastaajien lukumäärän laskussa (17/26) ensimmäiseen kyselyyn verrattuna.

Kysymykseen kolme – onnistuitko mielestäsi tavoitteessasi välittää Jumalan Sanan konsertissamme – vastatessaan laulajat olivat liikuttavan yksimielisiä siitä, että olivat onnistuneet evankeliumin sanoman välittämisessä hyvin. Jokainen vas-

tasi lyhyesti 'kyllä' tätä koskevaan kysymykseen. Osa oli kuitenkin peilannut vastaustaan kuulijoiden palautteeseen: "Kyllä, sen mukaan, mitä kuuli...". Jotkut täsmensivät vastaustaan omalla tunnekokemuksella: "Erittäin hyvin, olin aivan itse haltioissaan!"

5 POHDINTA

Tämä opinnäytetyö sisältää paljon ns. itsestäänselvyyksiä kuoronjohdosta ja kuorolaulamisesta. Mielestäni näitä asioita ei kuitenkaan koskaan pidetä esillä liikaa. Tässäkin pätee vanha viisaus 'kertaus on opintojen äiti'. Asioilla on kuoroharjoitusten välisellä ajalla taipumus haihtua taivaan tuuliin. Toistoa, toistoa, toistoa; sitä-hän kuorotyö on.

Itselleni on tätä konserttia valmistaessa ja kirjallisuuteen tutustuessa muistunut mieleen moni vanha oppi ja monta vanhaa asiaa on kirkastunut ja auennut aivan uudella tavalla. Esimerkiksi se, että musiikillinen johtajuus on viimeinen hyväksyttävä diktatuuri tässä maailmassa! (McElheran 1989, 4.) Samassa yhteydessä määritellään hyvän johtajan ominaisuuksia, joita saa opetella joka päivä muussakin elämässä:

- ole reilu
- anna vasta-alkajalle mahdollisuus
- ole tiukka tarpeellisessa määrin ja oikeissa asioissa (tässä: musiikissa)
- ole valmis muuttamaan työtapojasi, ellei nykyinen tuota tulosta
- ole myönteinen.

Samat ohjeet koskevat hyvin pitkälle myös kuorolaisia.

Ja se ihmeellinen lause McElheranin kirjasta, koko kirjan viimeinen lause: yksi prosentti johtajuudesta on johtamista! (McElheran 1989, 127.) Siinä on pohtimista koko loppuelämäksi!

Myöskin aivan uusia oivalluksia on löytynyt lähdeteoksista sekä kuorokursseilta. Edellä mainitsin jo Klaus Hildénin lauseen kuoronjohtajan jatkuvasta näkemisestä, joka selkeytti sekä minun että kuoroissani laulavien käsitystä kuoronjohtajan seuraamisesta. McElheran puolestaan pyytää kertomaan laulajalle, jonka ääni kuuluu läpi, että mikäli kuulet oman äänesi, laulat liian lujaa. Ellei tämäkään auta, johtajan tulee huomauttaa kyseiselle laulajalle katseella, eleellä tai kaivamalla kivääri esiin! (McElheran 1989, 104.)

Linjakkaaseen laulamiseen ja intensiteetin säilymiseen on ollut suuri apu seuraavista lauseista: Esiintyjä ei saa pitää taukoa, kun musiikissa on tauko. Hänen on työskenneltävä tauon aikana kovemmin kuin laulaessaan. (McElheran 1989, 105.) Tämä siksi, ettei keskittyminen herpaantuisi. Levätä saa vasta keikan jälkeen.

Olen huomannut yhdisteleväni muiden työalojen periaatteita ja oivalluksia laulamiseen ja kuoron johtamiseen. Esimerkiksi Paavalin sanat "vapauteen Kristus vapautti meidät" ovat usein auttaneet itseäni ja laulajia rennompaan suoritukseen. Samoin Siionin Kanteleen laulu 429, Joka aamu on armo uus' hiukan muunneltuna: joka fraasi on armo uus'. Tällä keinolla on selvitty eteenpäin pienistä kompuroinneista ja kohelluksista. Aina uuden fraasin alkaessa on mahdollisuus hengittää syvemmin ja rennommin ja rauhoittua jatkamaan laulumatkaa vapaana edellisen fraasin murheista ja virheistä.

Myöskin Suomen armeijan johtamistaitoja olen opiskellut eri juhlissa puhuneita armeijan edustajia kuunnellessani. Linaan eversti Jorma Ahertoa: "Johtaja ja johdettavat ovat samalla puolella". Tämä on seikka, joka tuntuu olevan kuoroissa laulaville vaikea ymmärtää harjoitusten hektisessä pyörityksessä. Haluaisin korostaa – ja niin jatkuvasti teenkin – että kaikki tekemäni ja sanomani tähtää kuoron parhaaksi ja paremman ilmaisun ja laulutavan saavuttamiseksi. Milloinkaan en halua arvostella yksittäistä kuorolaista henkilönä. Palaute, jonka annan esimerkiksi liiallisesta äänen voimakkuudesta tai tarkkaamattomuudesta, on mielestäni ehdottoman tarpeellista yhteistä hyvää ajateltaessa.

Opinnäytetyökonsertin aikana sain elää kuoronjohtajan taivashetkiä: kuoro oli hyppysissä erittäin hyvin! Laulajat antoivat itsensä rohkeasti yhteiseen käyttöön. Sain soittaa kuorosoitintani vapaasti ja pelkäämättä, etteikö kuoro seuraisi! Mielestäni onnistuimme erittäin hyvin välittämään laulujen sisältämää sanomaa kuulijoille ja uskon viestin menneen ihan perille saakka, kuulijoiden sydämeen. Konserttia valmistaessani ja vielä tätä kirjallista osiota kirjoittaessani olen oppinut paljon siitä, mitä minun pitää omassa työskentelyssäni kehittää ja myös kuinka kuoron osaanmistä voi lisätä ja mihin asioihin siinä kannattaa kiinnittää enemmän huomiota. Kuorolaisten kanssa keskustellessa ja yhteisten harjoitusten lomassa on tullut selkeästi esiin, että evankelinen kuoro laulaa ja kertoo hyvää sanomaa myös itsel-

leen; vahvistaa omaa uskoaan asiaansa. Me myöskin toteutamme Vapahtajan antamaa lähetyskäskyä (Raamattu, Matt.28:19,20) laulamalla evankeliumin ilosanomaa lähiympäristössä ja keräämällä laulutilaisuuksissa rahaa lähettien työhön muualla maailmassa.

LÄHTEET

Aalto, A-L. - Parviainen, K. 1985. Auta ääntäsi. Äänenkäyttäjän käsikirja. 7.painos. Helsinki. Otava.

Aherto, J. eversti, 18.2.2009, puhe Keski-Pohjanmaan Sotilaspoikien järjestämässä maanpuolustusjuhlassa Kaustisella.

Engeström, Y. 1992. Perustietoa opetuksesta. 2.-8.painos. Helsinki. Valtiovarainministeriö.

Haapala, L. 2003. Hevonen hoitaa ihmisen sielua. Elämänilo 8, 102-105.

Hautamäki, T. toim. 1999. Laulajan opas. 3.painos. Seinäjoki. Rytmii-instituutti.

Hill, D. with Jones, H. & Ash, E. 2007. Training Your Choir. Kevin Mayhew Ltd.

Ingman, O. 1955. Laulun opetus. 2.painos. Porvoo. WSOY.

Koistinen, M. 2003. Tunne kehosi – vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja. Helsinki. Sulasol.

Korkeakoski, E. 2003. Opettajan itsearviointi – perusteita, kohteita ja menetelmiä. Spektri 3, 24-25.

Kuorokurssit Karkun evankelisella opistolla lokakuussa 2008 ja helmikuussa 2009. Opettajina Klaus Hildén ja Kullervo Puumala.

Laulupedagogi-lehdet vuosilta 1989-90, 1991-92, 1994-95 ja 2006. Helsinki. Laulupedagogit ry.

McElheran, B. 1989. Conducting Technique for Beginners and Professionals. Oxford University Press.

Metz, P.K. 2000. Oppimisen Tao. UnioMystica.

Novak, J.D. 2002. Tiedon oppiminen, luominen ja käyttö. Käsitekartat työvälineinä oppilaitoksissa ja yrityksissä. Jyväskylä. PS-kustannus.

Numminen, A. 2005. Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi. Tutkimus aikuisen laulutaidon lukoista ja niiden aukaisemisesta. Helsinki. Sibelius-Akatemia. DocMus-yksikkö.

Nyström, J. 1996. Prima vista. Att sjunga efter noter – från grunden. Teori. Stockholm. AB Carl Gehrman's Musikförlag.

Puustinen, M. 2009. Apua ääniräkkiin. Opettaja 1-2, 38-39.

Raamattu, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos.

Sala, E. ym. 2003. Ääniergonomia. Toimiva ääni työvälineenä. Helsinki. Työterveyslaitos, Työturvallisuuskeskus.

Samama, A. 2001(1998). Vireästi musisoimaan! Soita ja laula ilman kipua ja särkyä. Suom. A. Helasvuo. Jyväskylä. Atena Kustannus Oy.

Saraste, P. 2006. Suuntana vapaus. Alexander-tekniikan perusajatuksia. Laulaminen ja äänenkäyttö Alexander-tekniikan valossa. Kuopio. Kuopion Alexander-tekniikka.

Siionin Kannel 1999, evankelinen laulukirja, 2.painos. Helsinki. SLEY-Kirjat Oy.

Uusikylä, K. 2003. Vastatulia. Inhimillisen kasvatuksen ja koulutuksen puolesta. Jyväskylä. PS-kustannus.

Verdolini, K. 2001. Learning Science Applied to Voice Training: The Value of Being "In the Moment", artikkeli Helsingissä elokuussa 2001 pidetyn kansainvälisen laulunopettajien kongressin ohjelmakirjasta.

Von Schoultz, S. 1946 Fåglarna, runo kokoelmasta Eko av ett rop.

LIITTEET

Liite 1

Palautekysely kuulijoille konsertissa 19.4.2009

Mitkä tekijät konsertissamme puhuttelivat?

- ympyröi sopivat vaihtoehdot -

- A. Hengellinen sanoma
- B. Kuoron sointi
- C. Lauluäänet
- D. Musiikin sovitukset
- E. Laulujen sanoitukset
- F. Kuoronjohtajan ja laulajien yhteispeli
- G. Kirkkotila
- H. Jokin muu. Mikä?

Puhutteliko joku kuulemasi laulu erityisesti Sinua?

Mikä?

Miksi?

Liite 2

Kuorokysely 16.4.2009

- a. Mitkä ovat laulajan tehtävät kuorossa?
- b. Mitkä ovat kuoronjohtajan tehtävät?
- c. Mikä (mitkä) on suurin haaste rivilaulajalle?
- d. Mitä olet oppinut harjoitusaikana?
- e. Mikä saa sinut tulemaan harjoituksiin kerta toisensa jälkeen?
- f. Mitä juuri sinä voit laulajana tehdä sanoman eteenpäin viemiseksi?

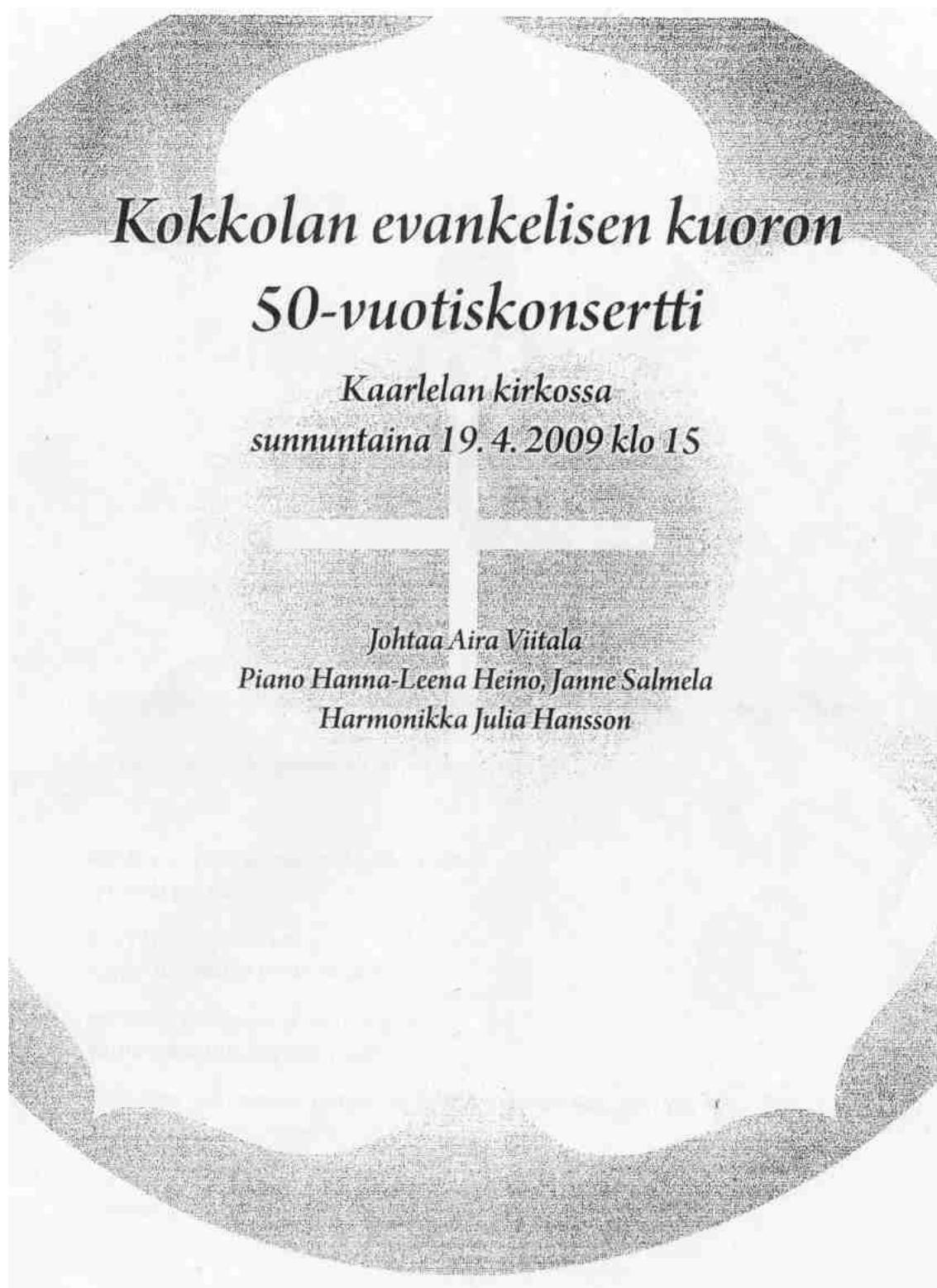
Liite 3

Kuorokysely kaksi viikkoa konsertin jälkeen

- a. Mikä konserttiohjelmaan kuuluva laulu puhuttelee sinua eniten?
- b. Miksi?
- c. Onnistuitko mielestäsi tavoitteessasi välittää Jumalan sanaa konsertissamme?

Liite 4

Konserttiohjelma

Soi, kannel kaunis

säv. Rudiger san. ja sov. J.A.G. Hylander

Meillä on koti taivaallinen Sk 478

säv. Tallius O' Kane, san. D.W.C. Huntington, sov. Pentti Solje

Oi ääretön laupeus Sk 366

säv. Primus Leppänen, san. Francis Bottone, sov. SK-sävelmistö 1964

Oi Jeesus, kuinka riemuitsen Sk 229

säv. suomal.toisinto, san. Lina Sandel

Me istuimme vierellä Baabelin virtain

säv. ja sov. Aaro Ahlstedt, san. Ps.137

Kirkkoherran sana

On kuninkaamme saapuva Sk 5

säv. John Wyeth, san. John Brownlie, sov. Vesa Erkkilä

Ylitse Juudean laidunten Sk 34

säv. Seppo Suokunnas, sov. Reijo Pajamo, san. Kerttu Kastelli

Jeesus verinen kuninkaamme

säv. ja sov. Rikhard Mäkinen, san. Frans Lehto

Aurinko tanssii

säv. tansanialainen, san. Pia Perkiö, sov. Mikko Seppänen

Kun Jeesus mennyt on taivaaseen Sk 72

säv. ja san. K.V. Lehtonen, sov. SK-sävelmistö 1964

Rakkaus ihmeitä aikaan saa

säv. trad. (Nepal), san. Jaakko Löytty

Yhteislaulut Sk 392:1-6 ja 318, kolehti kuoron toiminnan tukemiseen

Minun vuokseni Herrani Jeesus Sk 56

säv. Erkki Näreharju, san. K.V.Tamminen, sov. Kullervo Puumala

Saman korkean taivaan alle Sk193

säv. Jukka Leppilampi, san. Anna-Mari Kaskinen, sov. Vesa Erkkilä

Minun sieluni halajaa sinua

säv. ja sov. Vesa Erkkilä, san. Ps.146

Minä Johannes näin taivaan

säv. J.Dahllöf, san. Ilm.21

Armon kalliolla

säv. ja sov. Aaro Antila, san. Frans Lehto

Tilaisuus päättyy yhteiseen Herran siunaukseen.

Mahdolliset muistamiset seurakuntakodilla kahvitilaisuudessa konsertin jälkeen.

